

REMISSYTTRANDE

Datum
2024-10-09

Dnr
2024/4747

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Slutbetänkandet En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess (SOU 2024:51) (Departementets diarienummer Ju2024/01521)

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Genomgången av de förslag som läggs fram i slutbetänkandet och de överväganden som görs där har skett med de utgångspunkter som Justitiekanslern, utifrån sitt uppdrag, främst har att beakta. Utifrån detta får Justitiekanslern anföra följande.

Sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll

Som anges i betänkandet bör utgångspunkten vara att största möjliga öppenhet ska gälla i den rättskipande verksamheten. Möjligheten till insyn och granskning är av central betydelse ur ett rättssäkerhetsperspektiv och för allmänhetens förtroende för verksamheten.

Den nuvarande ordningen där uppgifter i förundersökningsprotokoll som utgångspunkt blir offentliga när åtal väcks är emellertid inte oproblematiske. Som utredningen för fram innebär det bl.a. ett avsevärt intrång i den enskildes integritet. Att uppgifter ur en förundersökning sprids till allmänheten redan i samband med att åtal väcks riskerar även att inverka på den fortsatta rättsprocessen. Exempelvis genom att förhörspersoner påverkas eller blir mindre benägna att frivilligt medverka vid förhör.

Justitiekanslern anser att utredningen har gjort en avvägd bedömning och anfört övertygande skäl för varför behovet av sekretess till skydd för den enskildes integritet och intresset av att förebygga och beivra brott väger tyngre än allmänhetens intresse av insyn i samband med att åtal väcks. Justitiekanslern har därför inga invändningar mot förslaget om att senarelägga tidpunkten då uppgifter i förundersökningsprotokoll blir offentliga till dess att första instans har meddelat dom eller slutligt beslut. Som Justitiekanslern har uppfattat det är förslaget inte heller avsett att påverka den misstänktes rätt till insyn.

Det förtjänar samtidigt framhållas att vissa av de problem och risker som enligt utredningen är förknippade med att uppgifter ur en förundersökning

blir offentliga inte upphör genom att tidpunkten för offentliggörandet senareläggs. Som exempel anges i betänkandet att tilltalade, förhörspersoner och andra vars uppgifter förekommer i en förundersökning riskerar att utsättas för repressalier eller trakasserier om uppgifterna offentliggörs. En sådan risk torde emellertid kunna föreligga även om uppgifterna offentliggörs först i samband med att dom meddelas. Att det krävs ytterligare åtgärder för att komma till rätta med problem av det här slaget bör samtidigt inte hindra att förslaget genomförs.

Tidiga förhör och vittnesattester

Som anförts i tidigare remissyttranden är Justitiekanslern i huvudsak positiv till möjligheten att använda tidiga förhör och vittnesattester som bevisning i domstol. Bland annat eftersom det kan förbättra effektiviteten och kvaliteten i brottmålsprocessen samt bidra till kortare häktningstider och minskad restriktionsanvändning. (Se bl.a. Justitiekanslerns yttranden över betänkandena *Tidiga förhör*, SOU 2017:98, och *Stora brottmål – nya processrättsliga verktyg*, SOU 2019:38.)

Justitiekanslern anser att de förslag som nu lämnas och de bedömningar som görs framstår som väl avvägda. När det gäller förslaget om en ändrad reglering för vittnesattester anser Justitiekanslern, i likhet med utredningen, att det föreslagna kravet ”lämpligt” är att föredra framför det alternativa förslaget ”uppenbart olämpligt”.

Justitiekanslern tillstyrker förslaget att bestämmelsen i 23 kap. 21 b § rättegångsbalken ändras så att förhör under förundersökningen ska dokumenteras genom ljud- och bildupptagning, om det är påkallat med hänsyn till brottets beskaffenhet m.m. Justitiekanslern delar vidare utredningens bedömning att det i övrigt saknas skäl att ändra den nuvarande regleringen om tidiga förhör.

Kronvittnen

En ordning som innebär att åklagaren ges möjlighet att binda domstolen i påföljdshänseende skulle innebära en betydande förändring i förhållande till vad som gäller i dag, där ansvaret för påföljdsbestämningen ligger på domstolen. Införandet av ett kronvitnessystem inger också vissa betänkligheter ur ett rättssäkerhetsperspektiv, samtidigt som nyttan av en sådan reform kan ifrågasättas. (Se även Justitiekanslerns yttrande över betänkandena *Stora brottmål – nya processrättsliga verktyg*, SOU 2019:38, och *En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring*, SOU 2021:35.)

Justitiekanslern delar därför utredningens bedömning att införandet av ett kronvitnessystem förutsätter noga överväganden kring påföljdssystemet i stort. Som anges i betänkandet har några sådana överväganden inte gjorts inom ramen för utredningen.

Till detta kommer att de nuvarande reglerna i 29 kap. 5 § brottsbalken om straffflintring vid medverkan i utredningen av brott endast har varit i kraft i

drygt två år. Såvitt framgår av betänkandet har dessa regler ännu inte börjat tillämpas fullt ut. Enligt utredningen finns det dock goda förutsättningar för att regleringen på sikt kan bli tillräckligt effektiv.

Mot den här bakgrunden anser Justitiekanslern, i likhet med utredningen, att det inte bör införas en reglering som innebär att åklagaren ges befogenhet att binda domstolen i fråga om strafflindring. Under alla förhållanden bör en sådan reform bli föremål för närmare överväganden och anstå till dess att de nuvarande reglerna om strafflindring har fått ett större praktiskt genomslag och det har kunnat klarläggas vilken effekt reglerna har på misstänkta benägenhet att medverka i utredningen av brott.

Tilltrobestämmelserna

Justitiekanslern instämmer i uppfattningen att tilltrobestämmelserna inte sällan ger upphov till olika tolknings- och tillämpningsproblem samt att bestämmelserna kan uppfattas som både stelbenta och inkonsekventa. Till detta kommer att det numera finns goda tekniska förutsättningar att spela upp tidigare upptagen bevisning i hovrätten, varför behovet av att ta upp bevisning på nytt minskat. Justitiekanslern har mot den här bakgrunden ingen invändning mot förslaget om att upphäva tilltrobestämmelserna.

En konsekvens av förslaget är att bedömningen av om ett bevis ska tas upp på nytt i hovrätten ska göras med utgångspunkt i reglerna i 35 kap. 13 § rättegångsbalken. Utredningen föreslår att det i den paragrafen tydliggörs att ett bevis behöver tas upp på nytt endast om det föreligger särskilda skäl.

I författningskommentaren till den föreslagna bestämmelsen anges att "[e]n fråga om förnyad syn är påkallad får bedömas med hänsyn till vad som redovisats i tingsrättens dom eller protokoll". Detta kan förstås som att hovrättens bedömning av frågan om det ska hållas en förnyad syn enbart ska grunda sig på de uppgifter som framgår av tingsrättens handlingar. Även omständigheter som inte särskilt nämns i underlaget från tingsrätten torde emellertid kunna vara av sådant slag att de bör tillmätas betydelse vid bedömningen, såsom parternas uppfattning i frågan om en förnyad syn bör äga rum. Det kan därför övervägas om det i författningskommentaren bör göras något tillägg eller förtydligande i det här avseendet.

Övriga synpunkter

Det har under senare år gjorts ett flertal förändringar på det straffprocessuella området i syfte att stärka och effektivisera rättsprocessen. För det fall utredningens förslag genomförs innebär det ytterligare förändringar på området.

Justitiekanslern anser att det kan finnas anledning att på sikt göra en samlad översyn för att bedöma om de nya reglerna har fått den av lagstiftaren avsedda effekten. Genom en samlad översyn kan även lättare bedömas hur de olika reglerna samspelar och om det finns behov av några anpassningar eller ändringar för att reglerna ska fungera på ett ändamålsenligt sätt.

Ärendet har föredragits av Viktoria Börstell.

Daniel Kjellgren